

KONSULTAVIMO PASLAUGŲ DĖL PRIKLAUSOMYBIŲ NUO PSICHOAKTYVIŲJŲ MEDŽIAGŲ (ALKOHOLIO, NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ) VEIKSMINGUMO BEI ORGANIZACINIŲ ASPEKTŲ VERTINIMAS

Vertinimo vadovas Gediminas Guntarskis.

Atsakinga vykdytoja Jolita Masevič.

Vertinimo laikotarpis 2020 m. liepos–gruodžio mėn.

Pagrindimas. Psichoaktyviųjų medžiagų (alkoholio, narkotinių medžiagų) vartojimas be gydytojo paskyrimo ir medicininės būtinybės siejamas su reikšmingu pavojumi žmogaus sveikatai. Dėl šios priežasties, Pasaulio sveikatos organizacijos teigimu, būtina reguliuoti priklausomybių nuo psichoaktyviųjų medžiagų gydymą ir pagalbos vartojantiems asmenims teikimą.

Priklausomybių konsultavimo veikla pasaulyje paplitusi nevienodai, todėl svarbu įvertinti skirtingų šalių patirtį taikant konsultavimo paslaugas ir esamus mokslo įrodymus apie šių paslaugų veiksmingumą. Išlieka poreikis ieškoti naujų ir veiksmingų priklausomybių konsultavimo metodų, kadangi esami gydymo metodai dažnai būna neveiksmingi ir orientuoti į priklausomybę kaip nusikalstamą veiklą, užuot orientavusis į pagalbą priklausomam asmeniui, siekiant keisti požiūrį į psichoaktyvias medžiagas ir jų vartojimą. Svarbu įvertinti asmenų, priklausomų nuo psichoaktyviųjų medžiagų, konsultavimo paslaugų tobulinimo ir pritaikymo Lietuvoje galimybes bei pateikti siūlymus atsakingoms institucijoms.

Vertinimo tikslas – atlikti sisteminių mokslinių publikacijų apžvalgą apie konsultavimo paslaugų dėl priklausomybių nuo psichoaktyviųjų medžiagų (alkoholio, narkotinių medžiagų) veiksmingumą ir organizacinius aspektus.

Vertinimo klausimai:

1. Ar konsultavimo paslaugos dėl priklausomybių nuo psichoaktyviųjų medžiagų veiksmingos?
2. Koks konsultavimo paslaugų dėl priklausomybių nuo psichoaktyviųjų medžiagų organizacinių aspektų veiksmingumas?

Medžiaga ir metodai. Atlikta sisteminė mokslinių publikacijų paieška duomenų bazėse PubMed, Cochrane, EBSCO ir TRIP *Medical Database*. Papildoma publikacijų paieška atlikta Jungtinės Karalystės nacionalinio sveikatos ir klinikinės kompetencijos instituto duomenų bazėje. Į šią apžvalgą įtrauktos 2000–2020 m. anglų kalba publikuotos sisteminės apžvalgos, kuriose analizuojamas paslaugų, teikiamų asmenims, priklausomiems nuo psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo, veiksmingumas ir šių paslaugų organizaciniai aspektai. Minėtų apžvalgų duomenys analizuoti taikant aprašomąją analizę.

Rezultatai. Iš viso rasta 2615 straipsnių. Atmetus besidubliuojančius ir įtraukimo kriterijų neatitinkančius straipsnius, į apžvalgą įtrauktos 5 sisteminės apžvalgos. Nustatyta, kad:

1. Konsultavimo intervencijos (motyvacinis interviu, atvejo vadyba, trumpieji patarimai ir kt.) mažina PM suvartojimą ir teigiamai veikia priklausomų asmenų gyvenimo kokybės rodiklius (socialinė padėtis, gydymo tęstinumas, savanoriškas kreipimasis dėl gydymo). Lyginant įvairių konsultavimo intervencijų veiksmingumą tarpusavyje, ryškūs skirtumai nenustatyti.
2. Statistiškai reikšmingą poveikį intervencijos veiksmingumui turi ne tik intervencijos tipas ir turinys, bet ir intervencijų organizaciniai aspektai – intervencijos vykdytojas (intervencijos, kuriose dalyvavo slaugytojos, įvertintos kaip veiksmingesnės už tas, kuriose dalyvavo tik gydytojas) ir intervencijos atlikimo vieta (universitetuose, pirminės sveikatos priežiūros įstaigose ir ambulatorinės sveikatos priežiūros įstaigose atliktos intervencijos įvertintos kaip veiksmingesnės už kitose vietose atliktas intervencijas).

Daugiau informacijos gali suteikti Higienos instituto Visuomenės sveikatos technologijų centro Technologijų vertinimo skyriaus specialistas, laikinai vykdamasis skyriaus vadovo funkcijas, Vincentas Liuima tel. (8 5) 261 6681, el. paštu vincentas.liuima@hi.lt.